

The Project Gutenberg eBook of A menekülő Élet, by Endre Ady

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: A menekülő Élet

Author: Endre Ady

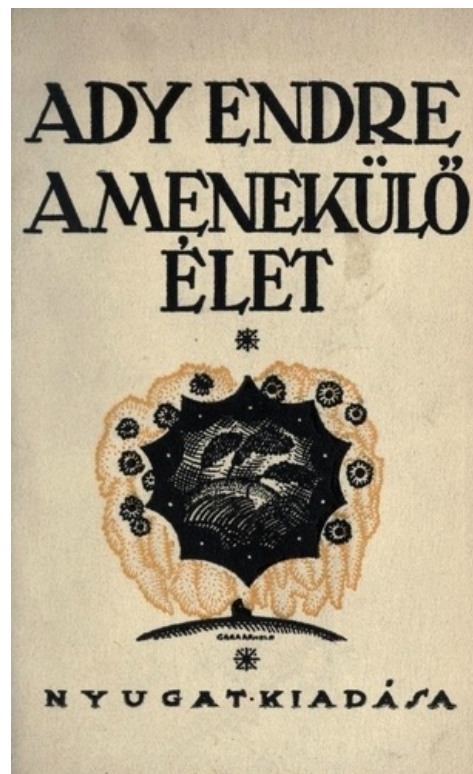
Release date: January 3, 2012 [EBook #38476]

Most recently updated: January 8, 2021

Language: Hungarian

Credits: Produced by Albert László (This file was produced from images generously made available by The Internet Archive/Canadian Libraries)

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK A MENEKÜLŐ ÉLET ***

A NYUGAT NYOMDÁJA BUDAPEST.

ADY ENDRE A MENEKÜLŐ ÉLET

NYUGAT
IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1912

KÖSZÖNET AZ ÉLETÉRT

Van-e szebb élet, mint a másik,
S nem mindegy-e akárhogy
Verjük magunk az elmulásig?

Úgy siratom azt, amit sírtam,
Olyan nagy vétek a sirás:
Esti vezeklés hajnal-pirban.

Aki él, az mind, mind örüljön,
Mert az élet mindenkinek
Kivételes szent örömmül jön.

Én vétkeztem, százszor vétkeztem,
De már jön a megjobbulás,
Már az örömet látni kezdem.

Már megragyog fénnel az élet,
Mindennemű és mindenkié:
Milyen nagy, áldott fényességek.

Akárki helyén éltem volna,
Életem éltem egyaránt,
Ujjongva avagy panaszolva.

És akármilyen is fog már jönni,
Mielőtt végleg elmegyek,
Meg fogom ezt szépen köszönni.

DALOK A LABDATÉRRŐL

I.

Valamikor labdatéren
Hét fiuk ha összekaptunk sorshuzáson,
Ki az az egy nem osztó
Labdaverő boldogságon,
Ki az az egy, ki ne játsszon,
Engem dobott ki a sors,
Mindig engem, mindig engem.

Kövérekönnyel, sovár vággyal
Víg hat körül leskelődtem, ténferegtem.
Most is, most is víg hat körül,
Kik nem hatan: százan, ezren
Lapdát vernek víg-feledten
Csak úgy kussoltat a sors
Mindig engem, mindig engem.

II.

Ni, most a labdatéren
Milyen gyorsak a fiuk
És még szebben kacagnak,
Miként a régi hatok.
Milyen, milyen szent volna
Utódomat meglelni,
A kitudott, kis senkit,
Fölösleges nem-játszót
És szólni hozzá vigan:
„Fiacskám, meglátod majd,
Lessz egy nagy labdajáték
S ott te leszel a vezér,
Repülsz, miként a labda
S rikoltsz, mint egy víg rigó,
S ha majd nagyon elfáradsz,
Keresed a hatokat,
Keresed s nem találsz;
Igy van ez jól, fiacskám.
Régi hét fiuk közül
Ime, engem tartott meg
A fő-fő Labdaverő

S a többbit szépen, ifjan
Kiverte a játékból.
Igy szólnék utódomhoz.
De bár bejártam százszor
A régi labdateret,
Nem lelem, nem találok.
Talán más most a világ,
Nincs játékból kitudott
Csenevész, sárga fiú.
Pedig, nagy Labdaverő,
Én titkos, nagy Jehovám,
Úgy szeretném az ilyet
Mindet összegyűjteni
S egy vígságos játékban
Egy utolsót játszani.

-10-

FELELET AZ ÉLETNEK

Már új utálatok se jönnek,
Nagy csapások meg nem csufolnak,
Kopott, silány, hivatlan vendég
Penészes portámon: a Holnap
S roskadott vállamon: az Élet.
Csodálkozom, mikor beszélek,
Vagy másst merek unt szóra hozni
És hogy még tudok csodálkozni.
Néha, ütötte, mintha várnék
S táncol előttem halvány-halkan
Futós időkből néhány táncos,
Zárt szemű és hűlt lábu árnyék,
Ezekkel is már leszámoltam,
Csak voltak ők és én is voltam
Táncok korában, hős időben.
Csak olykor-olykor ébrednek
Egy-egy versfaló messzi nőben,
Kiktől bókákat hoz a posta,
Kik unalomból kalandozva
Verik meg a vén kapus várat.
Egy szemrehányás, késett zokszó,
Elhalt hangu baráti kérdés
Jön-jön még s több váltó-lejárat.
És siratás, keserű száj-íz,
És a „mi lesz?”-re vállat vonva
És nézvéni látni nem akarni,
Kergült a szív és az agy lomha.
Böngészem a hirlapok sorját,
Semmit se bánok, őrzök, értek.
Ürülnek a boros edények
Íz, szomjuság és mámor nélkül,
Se nem dühödik, se nem békül
Közömbös, borult, szegény lelkem.
Küldött az Élet: megfogadtam,
Parancsokat rótt: teljesítvék,
Kérdezett és ime: feleltem.

-11-

A SZŰZ PILÁTUS

Jaj, felejték és görbe szájjal
Fanyargok én, aki a szitkot
Fohásszá avattam s a titkok
Bósz száju harsonája valék.

Leveleimet elégettem,
Multamat a Multba kavartam,
Akaratom mind elakartam
S unom a rest, döcögő Jövőt.

Unom már az emlékezést is
S a bánást bűneim fölötte,
Sok fogadkozásom: „örökre”,
Sok, pazarolt, régi csókomat.

Kit látok, másnak-válnak látok
S énemben bámulom a régít,
Mint egy öreg mesét: „beszélük”:

-12-

Óperencián is túl talán.

Minden úgy csittul, mulik, szürkül,
Mint amit rőt mező védelmez:
Ma már a Halál sem félelmes
S szégyenlem, ha föl-fölíjgedek.

-13-

Tán-holnapi végem mosolygom
S én, a szegény, megcsalt borissza,
Mint egy Isten úgy nézek vissza,
Által, eldobott életemen.

Ami mámor volt, nem sajnálom,
Ami józanság, az se késett,
Se barátot, se feleséget
Utamra nem ráncigáltam én.

Mosom kezeim, szűz Pilátus,
Felejtek, jaj és megbocsátok,
Csók, pénz, hit, bűn, nem várok rátok,
De nem várok már magamra sem.

-14-

A MEGABRONCSOZOTT LÉLEK

Bizony, ha élek,
Talán én is lantot cserélek,
Hiszen még máma
Abroncsozza lelkem a fáma.

És hogyha holnap tetszenék,
Jönnének más húrú zenék,
Új hírek és új aggodalmak.
De befűtött az Úr a dalnak,
Ha ilyen könnyen lebben el
A hit, a máj és a tüdő
S mint költők hívják: a kebel.

Bizony, ha élnék,
Életemet halálnak vélnék,
Mert élnék ócskán
Túl minden ringy-rongy földi jócskán.

És hogyha holnap tetszenék,
Van élet és halál elég.
Van összvére e szép kettőnek
Szülő-ágyának és temetőnek.
A bölcs ember sírva mulat,
De végül minden egyszerü:
Egy úri, hősi mozdulat.

Bizony, ha holnap
Hír-abroncsaim szétbomolnak,
Szabad-szebben
Lélek nem hullt szét lelkesebben.

-15-

A VÁR-ÚR SZEMÉREMÖVE

Fájdalmas betegség,
Örökös, barna cikkázása
A Halál-villámoknak,
Ki szereted a jaj-muzsikát,
Az átkozódó Jóbokat,
A sebes Lázárokat,
Fájdalmas, hosszú betegség,
Te vagy az Élet,
Mert te vagy az Élet
Hú várnagya, ki jól vigyáz
A portyázó vár-úr
Kikapós, léha asszonyára.
Hajh, fájás nélkül
Az volna az Élet,
Ami a fáradt kurtizánnak
A legszebb ifjú
Szerelmi, szent dühe:
Semmi.

És én jajgatva is,
Egeket káromolva néha,
Mardosva, tépve,
Sujtva a Halál-villámoktól,
Érzem benned az Életet,
Érzem, hogy te vagy az Érzés,
Akit azért kaptam,
Hogy az Életet soha-soha
Érezni el ne üttessem,
Míg élek.
Óh Élet hű várnagya,
Fájdalmas betegség,
Köszönöm, hogy rámlakatoltad
Élet-uramnak
Szemérem-övét.

-16-

A MEGŐSZÜLT TENGER

(„Fölforralja a mély vizet,
mint a fazekat és a tengert
olyanná teszi, mint a képírók
mocsára. Maga után hágy
világos ösvényt úgyannyira,
hogy aki látná, azt vélné,
hogy a tenger megőszült.”
Jób könyve 41.)

-17-

Megőszült tenger, ez volt a vak remény:
Úgy hagyni vénen a tengert,
Hogy jajgasson,
Hol erős karral habjába csaptam én.

Hogy megőszülten tépje ezüst haját,
Hogy szánják a megőszült tengert,
E megőszült,
Halálraijjedt, óriás banyát.

S ha jön elétek az aggok serege
S kérdi, mi lelte a tengert:
Mondjátok meg,
Hogy itt úszott az Isten szörnyetege.

S mégis képírók képén mocsár, romok
S mégis nézzétek a tengert:
Kissé ősz lett,
De, hajh, semmi, de semmi sem változott.

Úgy csapott belé, mint az Isten nyila
Valaki s nézzétek a tengert:
Képíró-mű
S rajta néhány úri hal-familia.

-18-

Óh, én bibliám, mégis maradj titok
S ha nézik a megőszült tengert,
Mondd, hogy egyszer,
Egyszer tán mégis valami jönni fog.

Egyszer talán majd nyilik az Úr ege,
Egyszer tán átszeli a tengert
Villám-csíkban
Az Isten sujtott s kedvelt szörnyetege.

-19-

TÉLBE-HULLÓ EMBER VÁGYA

Napjaim: koldus, Télbe-hulló,
Csöndes, elszánt betegek,
De vidáman zúgnak körülök
Tavaszi csergetegek
S futó hó alól zöld kacsint.

Meggondolom, hiszen a láz: láz
S én mégis csak roncs vagyok
S kezdődő Télben várt Tavasszal
Mindhiában baktatok
S aligha érek már Tavaszt.

De csergő, friss álmaim vannak
S tépik Tél-est biborát
S rohannak utánam kölyökként
A nyilandó ibolyák:
Hát hogyha együtt érkezünk?

-20-

A TÁVOLI SZEKEREK

A Hold egy óra múlva jön föl
S a nagy országút verett,
Városba vivő, köves útján
Jönnek
A távoli szekerek.

Följött a Hold, muzsikák szólnak
És őszi harmat pereg
S nyikorogva, fehér Hold-fényben
Jönnek
A távoli szekerek.

Ki álmában a Holdnak fordul,
Nyugtalanul szendereg,
Mikor távolról iparkodva
Jönnek
A távoli szekerek.

Városba tartnak adni, venni,
Rossz kerekük nyekereg,
Nyikorogva és nyekeregve
Jönnek
A távoli szekerek.

A Hold elfordul, hajnal lesz már
S a hajnalban egy sereg
Villamos lámpa alszik el, ha
Jönnek
A távoli szekerek.

-21-

A városban ébrednek kinnal
Szegény, törött emberek
S várják azokat, akik jönnek
Jönnek
A távoli szekerek.

Leesik a Hold elfáradva
S a Nap, mint bibor, kerek,
Kacagó csoda hág az égre:
Jönnek
A távoli szekerek.

-22-

NYÁRDÉLUTÁNI HOLD RÓMÁBAN

Sandítva száll Rómára
Fecske-raj-követséggel,
Vigyorog vígan széjjel
Nyárdélutáni Hold.
Nagy kékség és pirosság
Most újból-újból hozzák
Régből azt, ami volt.
Szent mezők pára-fátylat,
Hegyek álom-szint váltanak,
Diadalok s romok,
Nap s Hold közé beszöve,
Hanyattan az Időbe
Róma sűrög-forog.
Óh, gyönyörű örökség,
Változó, ős, szent község,
Urbs, te feledtető,
Az én-élet poklából
Lelkem-testem kilából,
Te, szent védő tető.

Im, magam idehoztam,
Védj és boríts be mostan,
Te szép, te bölcs, örök.

Örökkön éltem, élek,
Csupán hüvelyt cserélek,
Mint Ulisszes-görög.
Áldom a nyüzsgő Rómát,
Mindennek átfogóját,
Pulyásan is nagyot.
Ma, hogyha úgy akarnám,
Alkonyi álom karján
Akár Remus vagyok.
Nézem a mai nőket,
A volt és lesz időket:
Be régen élek itt,
S be minden élet mindegy
S a Hold már ismer minket,
Vigyorog s nem hevít:
Sandítva száll Rómára.

-23-

A SÁTÁN KEVÉLYE

Életét végig gögben élje
A Sátánnak fölKent kevélye.

Fakóan szirma ne omoljon:
Piros virág volt: pirosoljon.

Panaszra is görbülhet szája,
De rugja meg azt, aki szánja.

Komédiázzék, hogy ő elvet
Egy-egy megtagadott szerelmet.

S ha térdelve mondja imáját,
Pattanjon föl, mások ha látják.

Ha hisz és vár, remél és retten,
Kiáltsa azt, hogy ő hitetlen.

Ha szivébe kétségek szúrnak,
Zengedezzen hitet az Úrnak.

Sohse legyen asszony bolondja
S ha él-hal érte, meg ne mondja.

Ha futó csókra úzi ösztön,
Százszor ájuljon, esküdözzön.

Inség, betegség hogyha dúlna,
Járjon-keljen, mintha vidulna.

S Halál ha cirógatja csontját,
Farsangolón járja bolondját.

Ellenségeit udvarolja,
Mintha aggodalma se volna.

Krisztus tréfából se vezesse,
Akik szeretik, ne szeresse.

S ha az Élet már összemarta:
Jött a Halál, mert ő akarta.

(Sátán kevélye, szerencsétlen,
Jaj, nem így éltem, nem így éltem.)

-25-

AZ ELZÁRT KIRÁLY-LYÁNY

Mosolyom, e pajzán király-lyányt,
Vén, bús kapukkal ime elcsukom,
Arany-haját, nagy gyermek-szemét
Utálom, irigylem és unom.

Haját tépje, szemét kisírja,
Hadd öregedjék együtt meg velem,
Szokjék sötéthöz s maradjon el
Tőle is a kandi szerelem.

Emlékezzék, mikor csókoknak

-26-

Volt balzsamos, ezer, napos napuk
S csók-csengőre nyíltak szívesen
S ifjasan a zárt tömlőc-kapuk.

Fonnyadjon el gőgös pártája,
Mely a csók-díj selyménél szennyesebb,
S gyógyítsa meg vágyát az Idő,
E bizsergő, enyhe, drága seb.

S majd hogyha a kapuk kinyílnak,
Felejtette legyen azt, ami volt:
Megölelem a fonnyadt, ősz lányt,
Az aggszüzült, tört halál-sikolyt.

A BÉKÉS ELTÁVOZÁS

Szárítson ki szemükből a Nap,
Kik egyszer is megnéztek.
Ne hagyjon az én suta arcom
Senkinek se szánó emléket.

Sors-intézőm a Semmi legyen,
Szem és fültömő Semmi,
Adassék meg nekem vád nélkül
S észrevevő vágy nélkül menni.

Hangomat a Semmi igya föl,
Mint az álmokat issza
S az én gyöngé, panaszos hangom
Ne jajgasson senkinek vissza.

Távozzak el én mindenkitől
Megsemmisülve, szökve,
Szemekből, fülekből távozzak
Emlékek nélkül és örökre.

Egy suhanás se árulja el,
Mit lelkem úgyis titkolt:
Valaki elment élet nélkül,
Valaki elment, aki itt volt.

Felejtsem el én is magamat,
Nagyboldogan felejtsem,
Önmagamból és a világból
Szédülve, zuhantva leejtsem.

Akkor se legyek majd senkié,
De ne is legyek árva,
Nézzek szép, hideg mosolygással
Az én hívó, örök arámra.

Nem voltam másé, se magamé,
Arám: a hideg Semmi,
Nincs jogom, hogy emléket hagyjak
És, jaj, nincs jogom emlékezni.

Feledt kérdésként, választalan
Bukjam csöndbe omoltan:
Ha nem voltam, ne vágyjak lenni
S maradjak titok, hogyha voltam.

AZ ÓPERENCIÁS TENGEREN

Pucér mellemet vágyom betakarni
Felhőkkel mint az őszi, csöndes Ég,
Ne táncoljon tovább az Élet rajta:
Most már hadd jöjjenek a mesék.

Száz méter lenne borotvált szakálam,
Óreg az ajkam, fogam is hibás:
Olyan kicsi tenger lett a szivemből
S olyan nagy az Óperenciás.

Hát megpróbálom magam befelhőzni,
Szólni magamról unott a dolog,
Gyűl és dohog őszi mese és felhő,

Burkolt mellemre rágomolyog.

Volt egyszer, sokszor, volt talán ezerszer,
Hét mértföldes csizmájú hős, derék
Királyfi, ki szabad melled elindult
És, himm-hámm, elnyelték a mesék.

-30-
-31-

ASSZONY ÉS TEMETŐ

-32-
-33-

SZIVEDET ISTEN SEGITSE

Szivedet Isten belátáshoz
Százszor segítse:
Egy kurta évig élek tán még,
Tán még eddig se.

Mit kezdenék sok-sok más nővel?
Hajrázva, újra
Csinálnám a régi játékot
Vágyva, borulva.

De ha szám-íze régi volna
S egy alkonyatkor
Érezném ízét a te szádnak,
Mi lenne akkor?

Jaj, hogyha téged más pótolna
Egyetlen egyszer,
Te, de meg én is, be megjárónk
Ily szerelemmel,

Nekem, tudom, bármely nagy csók is
Semmit se adna.
De neked, szegény, szegény asszony,
Jaj, mi maradna?

-34-

A FIAM BÖLCSŐJÉNÉL

Hűs lugasban vén, nyári napon,
Aludj, mikor az apád altat,
Kicsi fiam:
Felleg-bölcsőd sírva ringatom.

Álom-testecskédet legyezem,
Csókokra emlékszem, melyekből,
Kicsi fiam,
Nem hívott elő a szerelem.

Hogy ködből vagy és sohse válál,
Sohse fájt így szegény apádnak,
Kicsi fiam,
Közel lehet hozzá a Halál.

Édes magzat-vágyak teltenek,
Csak téged kíván már a csókom,
Kicsi fiam,
Aludj, aludj, vén apád beteg.

Vén nyár, vén sors, magtalan apa:
Akartad-e valaha látni,
Kicsi fiam,
Kóbor, bús apádat valaha?

Halál leseng e nyári napon,
Mintha én feküdnék bölcsődben,
Kicsi fiam,
S álom-arcocskád cirógatom.

-35-

AZ ŐSZ SZERELMEI

AZ ŐSZ PRÉDIKÁTORA:

Nincs szebb az Ősz kiszimatánál,

Őszi éneknél nincs szebb ének,
Altató nótája a vérnek,
S az Istennek nincs jobb dalosa,
Mint az ifju és őszi féreg,
Mely szól: „hihu, megyünk, megyünk.“
Már öltözik valahol a tél
S fagyos, roppant lábával topog,
Még Ősz sincs s az ifju dalnokok,
Estenden ha mélázik a szél,
Zengik az Ősz szent, nagy himnuszát.

ŐSZI FÉRGEK KARA:

Hihu, hihu, jaj már a Nyárnak,
Hihu, megyünk, megyünk,
Ezer ásók sirokat ásnak,
De víg az énekünk.
Hihu, hihu,
Az Élet oly hiú
S oly szép, mint őszi alkony
S oly szép, hogy elmegyünk
S oly szép az Élet-balkon
Virágos párkányán át
Bizton bukni a mélybe.
Hihu, hihu, megyünk
Danolva és nem félve,
A mi szent muzsikánkra
Ép lábu lessz a sánta,
Nyár-életű az Ősz,
Jámbor a nyári bőszi,
Minden kitárt, higgadt lessz
És minden rendszeres
Oltsd el a nagy lángokat:
Szeress, szeress, szeress,
Utólszor és kitártan,
Nagy, ölelő könny-árban,
Hihu, megyünk, megyünk.

-36-

AZ ŐSZ CSÓKJA:

Jöjjetek, kik a karolásnak
Fáradtjai vagytok, ám váltig
Csókolni tudnátok a halálig,
Kiknek a fogaik elvástak
S ajkakat marni szeretnétek,
Jöjjön minden szerelmi inség,
Csalódás, bánat, éhség, vétek,
Aki csak vágyakban maradt
S én csókotokba csókolom majd,
Az őszi Napot, magamat.
S csodálatos, nagy csókolódzás
Lessz az édes, őszi estéken,
Mely nem fáraszt úgy, mint a nyári
De telt lessz, mint tavaszkor, régen
S fiatal csókok tébolyával
Lép majd szívetekre a Tél,
Miként a Tavasz ibolyával:
Még csókol ajkatok s nem él.

-37-

ŐSZI FÉRGEK KARA:

Hihu, hihu, jaj már a Nyárnak,
Hihu, megyünk, megyünk,
Oltjátok el a nagy lángokat,
Szeressetek még egy utolsót,
Még szól a mi víg énekünk:
Hihu, hihu,
Az Élet oly hiú,
Megyünk, megyünk, megyünk.

-38-

ELDÖNTI A SORS

Rossz vagy, vagy jó vagy?

Nem születtem én kitalálónak
S nem is születtem rossznak vagy jónak,
De kedves, gyűlölt
Hiábavalónak.

Akarsz maradni?
Én, jaj-jaj, hisz alig tudok adni,
Igélni tudok és megfogadni,
De beváltani?
Inkább elszaladni.

Téged szeretlek,
Hogy Te szeretsz, nem is olyan fontos:
Két ember s mind a kettő bolondos.
Mi lesz velünk, majd eldönti talán
A Sors, e bölcs, gondos.

ASSZONY ÉS TEMETŐ

Valamit szeretnék:
Dalolni víg dalát a nőnek
És víg dalát a temetőnek
Eldalolni.

Magam akarnám
Jó útravalókkal ellátni
S az életbe belekiáltni
A vígságot.

A temetőnek
Tán jussa lessz mihamar hozzám
S a nőről vígan gondolkozván:
Olyan mindegy.

Édes anyámnak
Azt üzenem, szép volt az élet
S érdemes volt harcolni véled,
Asszony-szerelmem.

Derék, szép élet:
Rossz néemberé és jó anyáé,
Ők igazak és ők a máé
Mindörökkön.

Hát hadd daloljak
Harsányat és szépet a nőnek
S testvéreinek: a temetőnek;
Megérdemlik.

A VÉN CSAVARGÓ

1.

Farkasordító, gonosz télben
Életem, ez a vén csavargó,
Vergődik, fut gyilkos veszélyben
Hajhó, nem éri hangom el.
Rongyoltan és térdig a hóban
Hol erre, hol amarra tart,
Megáll, kis ereje fogyóban.

Hajhó, egy útszéli keresztnek
Támaszkodik a vén csavargó:
Nem az ő útja, útatvesztett
S ez a kereszt tán sírkereszt.

S nincs más jel a vad hómezőben.
Estelegve és ködbeszóttan
Forgószél-lován össze-vissza
Száguld a fehér Fagy-Halál
Dermesztve, füttyülve, vakítva.
Vén csavargó, itt nincs tovább
S az a fa-Krisztus se segít meg,
Hajhó: az élet nem adódott
A bús galileabeliknek.

2.

Hát lefekszünk és álmodunk,
Mint az elfeledett rege
S édes álmokban vesz meg minket
Az Isten hidege.
Hajhó, hát lefekszünk és álmodunk.

-41-

3.

Pompás és kicsiny palotában
Párfümes, párás, jó meleg,
Csókos illatú, kis termekben
Vár a legnagyobb leány.

Szűz, de pompásabb az Életnél,
Bölcs, de nyugtalan telivér
S az ő kész, szent hálózobája
Megér száz, híres csarnokot.

Ő az Életnek el-nem-értje,
Ő az a Gyönyör-Valaki,
Kiért nem kár a kárkozás sem,
Kiért nem nagy adó az üdv.

Édes ágyába vonja forrón
A vén csavargót ez a lány
S a legégibb muzsika hallik
A legemberibb éjjelen.

4.

Így fagyott meg a vén csavargó.

-42-

A VÁROS LEÁNYA

A Biblia is vallja
S búgják bús, ódon énekek:
Falánkabban fal férfiut a nő,
Mióta város építettett.

Márvány-omlasztó rózsza
Régi Zeus-templom falán:
Bekúsza, fogta diadalmasan
Sziveinket a városi lány.

Óh, Város, én imádlak,
Ha nem Budapest vagy, de más.
Egyszer a harmadik emeleten
Párisban ért egy szép riadás.

Süldő lány vetkezett volt
Függöny-feledten, mint titok,
Mely készülön, kegyvel, kegyetlenül
Valakinek majd megnyílni fog.

Mint az induló Végzet,
Szűz hó-teste úgy villogott,
Mint amikor a temetők során
Sikló, bús lidércfény hint lobot.

Soha tán a Halált még
Így nem látták tolvaj szemek,
Egész szegény csók-préda nememért
Lelkem jajgatón megremegett.

-43-

Leskődtem őszi estben,
Míg az ablak sötétre vált
S aztán betakartam a szivemen
Két illetlent: Csókot és Halált.

Azóta Halál és Csók
Itt élnek bennem vétkezők:
A Város leánya falura jött
S virágokat gyilkol a mezőn.

Be nagy Tél zuhant rám hitben, vágyban, célban,
Valakim, egy Asszony, nálatok is Tél van?
Havas, tört lelkemnek nincs vége, se hossza,
Rendjét talán Te bús árnyad visszahozza.

Vetkőzött a világ, didergően póre:
Szerelmem, Te, Múltnak szerelmetes őre,
Akarsz-e szerelem után is szeretni
S egy-két, téli rózsát az arcomba vetni?

Végkoriak sorsán zöld-lángosan ég el
Atyafias testem a csillogó Éggel
S mégis fáj a Halál s aki föntvirasszon,
Kellene a múltam, kellene az Asszony.

Esküdözéseink már torkunkra fúltak:
Szereted szeretni a jelenő Múltat?
Akarnál még lenni, hogyha varázst oldok,
Régi, vágyó, tűrő, szegény, dacos boldog?

Be tudnék ölelni, tréfát is siratni,
Be tudnék véreddel véresen viradni,
Édes Nagyasszonyom, hol vagy, vagy-e, látsz még
S akarod, hogy a Sors víg húnýósdít játsszék?

-45-

Göggel kísértetbe csak egyszer is vinnél,
Nyoszolya-virágnak még csak egyszer hinnél,
Adnám új vágyamat vágyakozó vádnak
S adakozó számat ragadozó szádnak.

Mindent fölfrissítnék, mindent megajánlnék.
Havasan hullanék Reád az ajándék
És mindent megadva és mindent elvesze
Feledéssel bűgna ránk a legszebb Este.

-46-

ALDÁSADÁS A VONATON

A tengerbe most hanyatlik a Nap,
Most fut leggyorsabban a vonatunk,
Most jön a legtöbb, nagy emlékezés:
Megáldalak.

„Áldjon meg az Isten
Minden jószágodért,
Sok hallgatásodért
És gonoszságodért.
Sok rossz bántó szódért
Áldassál melegen,
Sok hidegségedért
Hevülj a szivemen,
Úgy is vége most már,
Úgy is ezer bajom,
Oktalanság árán
Kész a ravatalom.
Hát én megáldalak,
De amíg áldalak,
Csókolj, de ne nagyon.
Áldva csendben, békén,
Emlékkal és csókkal
Akarlak elhagyni.
Meleg után fagyni,
Egyedül maradni,
Egyedül érezni,
Egyedül meghalni,
Áldjon meg az Isten.“

-47-

A tengerbe most hanyatlik a Nap,
Most fut leggyorsabban a vonatunk,
Most jön a legtöbb, nagy emlékezés:
Megáldalak.

-48-

TŰNNEK A LYÁNYOK

Be szép a város s kínálkozók,
Kiket már nem kívánok:
Legendás Mult, Jelen és Jövő
S a lányok.

Be szép minden, ami idegen
S már csak szememmel látok:
Pénz, alkalom, siker és derű
S a lányok.

Be szép a vágy, aki elfutott
S be szép, hogy már nem vágyok
S tűnnek előttem vágytalanul
A lányok.

ISTENHEZ HANYATLÓ ÁRNYÉK

-49-

DÜHÖDT, HALÁLOS HARCBAN

-50-

-51-

(„Tekints meg, óh Uram,
mert gyötrelemben vagyok,
az én belső részeim
elepedtek, elfordult az én
szivem én bennem: mert
ellened rugódoztam: ott kinn
fegyver pusztit, otthon halál
vagyom.“ Jeremiás siralmi. I.
20.)

Ott kinn a fegyver pusztit s dúlva dúl,
Süketült szívvel meglesem,
Hova szaladjak szemet behunyva,
Halálról más halálra borulva
Gonoszul és fegyveresen:
Ott kinn a fegyver pusztit s dúlva dúl.

Tátongó puszták struc-madaraként
Rosszalkodok, futok, csalok:
Elfordult az én szivem én bennem
S úgy kell magammal is verekednem,
Miként egy följáró halott,
Tátongó puszták struc-madaraként.

Magam utálván mást is gyilkolok
S mások lándzsáját keresem,
Ki elvesztette magát és utját,
Szememet vér-patakok befutják
S én rohanok fegyveresen:
Magam utálván mást is gyilkolok.

-52-

Fölöttem az Ég oly igézetes,
Oly változatlan a világ,
Mint fegyvernek s halálnak előtte,
Mint mikor még nem hulltak belsőmbé
Epesztő dög-matériák:
Fölöttem az Ég oly igézetes.

Tekints meg engem, tekints meg, Uram,
Ejtesd el bolond fegyverem
S ha mindenek ellen vad düh kínoz,
Fektess le szépen halottaimhoz,
S arcomat hozzád emelem,
Tekints meg engem, tekints meg, Uram.

-53-

BOSSZUS, HALK VIRÁGÉNEK

(„Ne vese el engemet az én
vénségemnek idején, mikor
elfogy az én erőm, ne hagyj
el engemet... Mert szóltak az
én ellenségeim és akik az én
életem után leselkednek,
együtt tanácskoznak,

mondván: Az Isten elhagyta
őtet. Kergessétek és fogjátok
meg őtet, mert nincs, aki
megszabadítaná“. Zsoltárok
könyve 71.)

Ugy-e, Uram, hogy mosolyogjak
S tovább viritsak Te szép, álnok
Nagy parkodban,
Miként a fiatal virágok?

Így akarod, így kell akarnod,
Minden plántáknak ültetője:
Bú és gaz hogy
Leghűbb virágod be ne nőjje.

Mert ami van, mind Te virágod
S minek rostjait nedv-ár rójjja,
Uram, Isten,
Mind a Te parkod virulója.

Akit Te életben tartottál,
Szirom-kincseket kire költél,
Neked drága
Mind, akit ifjan meg nem öltél.

Te szemeid nem nősen látók,
Nem fogja be kufár szegénység,
Neked mindegy
Virág-ifjúság, virág-vénség.

Akit Te virágzásra szántál,
Virágozzék, míg ki nem rántod
Ős kertedből.
S ugy-e szépek a vén virágok?

Mérges szagu, vad burján-rózsák
Ifjas truccal mégis rám törnek.
Látod, látod:
Kölyök virágaid gyötörnek.

Üzenj nekik a tüzes Nappal,
Hogy szerelmed virág-hóbortja
Az a vénség,
Mely vénségét ifjuan hordja.

Üzenj nekik, hogy istenséged
Fekete rózsáért sovárogo
S vágyad teltét
Virág-vénülésig bevarod.

Én, jó Uram, fekete rózsád,
Élek, ha diktálsz, hogy éljek,
De vigyázz rám:
Lázongnak a virág-cselédek.

Te ültettél, Te vénítettél,
Virágoztam, ahogy akartad,
Mit akarsz még:
Virágozzak vagy rontva haljak?

Viditnod kell ily ritka plántát
Neked, Te, egyedül nem dőre
S kénkövekkel
Csapnod minden leselkedőre.

De addig ugy-e mosolyogjak
S tovább viritsak Te szép, álnok
Nagy parkodban,
Miként a fiatal virágok?

A PATYOLAT ÜZENETE

Meghurcolt a Vér, ez a Pokolba
Bomolva, romolva
Vágtató, tüzes fogat

S most lenget utánam jelt
A Patyolat,
Most, most szeretnék lenni bátran
Élet-tagadó, szűz, makulátlan,
Vágytalan és tiszta.

Most mikor már nem térhetek vissza.
Átkozom gerjedelmem,
Az elsőt, amely vágyat adott,
Az első, szennyes gondolatot.
Szerelmem,
Ki olyan hamar ébredt,
Óh, emlékek, emlékek,
Csak egy kicsit ne bántanátok.

Minden volt dolgom egy-egy átok,
Szégyen:
Boldog, ki Isten kegyelmében
Fehérre aszatja magát.
Tíz-husz, szent bójtú, kámzsás barát
Szép árnyéka táncol körül:
Be boldog, aki nem örül:
Jaj, be piszkos ruha az Élet
S a Vér be nyomorult, be ronda.

Harmincnégy esztendő, vén koromba
Mindenek túlján
Undorodván s szépen butulván,
De, jaj, mégis tudván sokat,
Sírva nézem, hogy kendőt lenget
Késetten az én bűnös lelkem
S egyetlen, igazi szerelmem:
A Patyolat.

-57-

-58-

KIS, KARÁCSONYI ÉNEK

Tegnap harangoztak,
Holnap harangoznak,
Holnapután az angyalok
Gyémánt-havat hoznak.

Szeretném az Istent
Nagyosan dicsérni,
De én még kisfiu vagyok,
Csak most kezdek élni.

Isten-dicséretre
Mégis csak kiállok,
De boldogok a pásztorok
S a három királyok.

Én is mennék, mennék,
Énekelni mennék,
Nagyok között kis Jézusért
Minden szépet tennék.

Új csizmám a sárban
Százszor bepiszkolnám,
Csak az Úrnak szerelmemet
Szépen igazolnám.

(Így dúdolgattam én
Gyermek-hittel, bátran,
1883
Csúf karácsonyában.)

A MENEKÜLŐ ÉLET

Ni, miként menekül
A híres Úr: az Élet,
Úzi, veri, kergeti,
Mint egy tolvaj cselédet
Egy nálánál is főbb Úr.
(És vele menekülnek
Millió unokácskák

-59-

Kicsikis élet-szemek,
Látom sírva tipegni
Közöttük az én kis
Életemet.)

Tapodja a villámló
Szűz és végtelen havat,
Szalad az Élet, szalad,
Nyomában bogárló,
Véres, bolond láb-nyomok.

Ni, piros-havas homok
S egy szörnyű Üldöző.
Ni, hogy szalad az Élet
Neki a hónap, fagynak,
Hogy szaladnak
Utána a piciny életek
S a darabnyi halálok.

Óh, én magamból kiszállok
S úgy nézem ezt a hajszát,
Mint Rembrandt nézte rajzát
S a borut, mit ecsettel
Holt színnek rakott rája,
A borút, mely ma ragyog.
(Tudom: valaki vagyok,
Ám sok hazug széppel,
Babonás okkal, állal,
Nagyon is sokat szórakoztam
A Halállal.
Pedig a Halál nem döntő,
A Halál is fél és szalad,
Életem és halálom
A futó rajkó-hadak
Két kis, szegény testvér-senkije.)

A nagyszerű, szent havat,
Lelkem-testem bús, kesely
Sorsát, útját követik,
Rikitják, mint a szabad
Sűrűség vadászai
A vadat
Üldözvén, vér-lábnyomok.
Itt van egy nagy Üldöző,
Ezek az ő nyomai
S ő százszor több Úr, mint a Halál.

A Halál: apró vérfolt,
Egy rosszul járó óra,
Ezer felé ugrádozik.
Ezer felé mutat, int
Ezer bolond mutatója.
Téli bolond, pojáca
És mindig csak semmiség;
Ráver az életünkre
És mégse más, mint egy
Kis látogató kártya.
És mégis és ezerszer
Minden futásnak futtán
Az Élet havas útján
(Életem bolygó útján)
Ott kísért ez apró szolgál,
Ez a semmi: a Halál.

Lehet: Élet se volna,
Hahogyha nincs Halál,
Holott ott van mögöttük
Titokzatos Uruk
Valami ős és vad, szörnyű
Szabálytalan Szabály,
Egy nagyon nagy Üldöző.

A Halál bogárosan,
Szeszélyes vérnyomokban
Követi az Életet
Egy nála nagyobb Úrnak

Úri nagy parancsából.

De a Halál csak festék
Haván a gyáva Életnek.
(Az én kis életemnek is,
Mert, ni, hogy szaladnak,
Mint lázbeteg arcán a rózsák,
Kinek porokat adnak.)

-62-

Óh, Halál, én szeretlek
(Százszor, sokszor vallottam)
És még se vagy más,
Mint véres kísézője,
Csöppekre hullott mása,
Ártatlan kísézője,
A menekülő Életnek,
(Az én Élettel menekülő
Fehér, árva és fagyos
Üldözött életemnek is),
Kik után jön úzve, szünetlen
A nagy Üldöző: az Ismeretlen.

-63-

A NAGYRANÓTT KRISZTUSOK

Eső után a buja gombák
S mint Florenccban a májusi virágok,
Úgy születnek szent garmaával
Mostanában az új és új világok.

A Bibliának egy világa
Milyen lassu, tétova kézzel készült
S ma egy-egy új világ mily készen
Ugrik ki terhes, tüzes emberészbül.

Bethlehem hires csillagának
Híre maradt csak, se hamva, sem üszke.
De ezernyi fényes csillagra
Az ember-agy lobogóját kitűzte.

Az Élet egy elgondolása,
Egy dal, melytől egy csuf óránk megszépült,
Teremtés volt a lelkeinkben,
Újra-újra egy-egy új világ épült.

Repülő, lármás gépmadárnak
Istenkisértő, bátor, büszke szárnya
Vallja: Emberé a teremtés,
S Isten csak egy megócskult koronája.

-64-

S mert halhatunk bármelyik percben
S célunk mégis az örökkévalóság,
Minden igaz ember ezért hős
S az emberszívben van a legtöbb jóság.

Tömjénbűzös, gaz korszakokban,
Mikor ölték, raboltak Krisztus-hitben:
Akkor is az Emberben maradt meg
Egyedül és legtisztábban az Isten.

S az emberszívben mind tisztábbak,
Boldogabbak, kedvesebbek a lángok
S miket teremt a vágyó ember,
Egyre szebbek az új és új világok.

Egyre erősebb a nagy Szándék,
Hogy az Istent ne szavakban vitassák,
De adassék meg az Embernek
Itt a Földön minden szépség, igazság.

Egyre többen hisszük és valljuk:
Kenyér jár nekünk a ránk-dobált kőért
S nem-magunkért mind többen küzdünk:
A leendőért, az ékes Jövőért.

Érezzük növekvő lelkünkben
A Lehetetlent legyőző hatalmat

S hogy egykor eggyé egyesülnek
Az új világok, az új birodalmak.

-65-

Egy lesz majd millió világból,
De ez az egy minden örömmel teljes
S ez a szegény Siralom-Völgye
Mindenkinek kedves, jó lakóhely lesz.

Kik most élünk, mink is örüljünk,
Bár utódinknak fog Mennyország jutni,
Ez a miénk sziveink által,
Bennünk ragyog, él, mert mi gondoltuk ki.

*

Karácsony van, Krisztusok járnak,
Nagy hadakban és nagyranőtt Krisztusok,
Zengjen a dalod, szent Forrongás
S te nagy Egy-Világ, zengjen a himnuszod.

-66-

A RÉMÜLET IMÁJA

Óh, rémült kiáltás: „jaj-jaj-jaj”,
Kivel gyakorta riasztom föl
Magam s ördögös éjeimet,
Be Istennek tetsző lehetsz te.
Nincs szebb ima a rémületnél
S a hörgésből szabadult jajnál
S nincs az életben hívőbb szózat,
Mint a szörnyedtség vad szózata.

Csóktól, pestistől, tűztől, víztől
Vacognak kis, bomlott álmaim,
Szégyenülés, halál és árnyak,
Irott mesékbe befonódás,
Volt ébrenlét örült ekhói,
Tébolyodott kísértetecskék
Szoritják össze a szivemet
S riasztanak föl-föl: „jaj-jaj-jaj.”

„Jaj-jaj-jaj”: csakugyan az voltam,
Milyen tovább lenni nem merek,
Milyen lenni tovább nem tudnék
S nincs a Földön osztó igazság,
Mely kímélhessen vagy sujthasson
S nincs élet, mely több rettenetet,
Tehát több bocsátást adhasson,
Mint az a vén, kiáltó Élet.

-67-

Síró kisdéd s ujjongó párzó,
Haldokló és bölcsességes száj,
Mind azt sikoltja, hogy „jaj-jaj-jaj”,
Mind a jajba küldi csókjait.
Mind azt kérdi álomban és ébren,
Friss nyoszolyán és rothadt szalmán
Az Istennek külömb trónjához:
Vajjon ez az Élet öröme?

-68-

AZ EDDIG ÁMENE

Az Eddig így szól: „ámen,
Én vagyok utolsó Urad,
Az Eddig és tovább nem”.
Hatalmas Isten az Eddig.

Lábamnál örvény-árok:
Itt a Határ és itt a Vég.
Más végek és határok
Feneketlen kutba csálnak.

Torpantan, de imával
Térdelek e nagy Úr előtt
S bűnömre lelkem rávall:
Jaj, valóban, messzejöttem.

Az Eddig így szól: „várj még”

És én várok balgatagon,
Míntha valamit várnék:
Eddig-Isten így akarja.

Be kár, hogy kinek szállni
Valamikor hit adatott,
Árok előtt, megállni,
Halottasan, parancsolják.

Be kár ez a rút ámen,
Hogy minden véges, jaj, be kár
S hogy eljön a tovább nem,
Hatalmas Isten az Eddig.

-69-

KÖSZÖNÖM, KÖSZÖNÖM, KÖSZÖNÖM

Napsugarak zúgása, amit hallok,
Számban nevednek jó ize van,
Szent mennydörgést néz a két szemem,
Istenem, istenem, istenem,
Zavart lelkem tegnap mindent bevallott:
Te voltál mindig mindenben minden,
Boldog szimatolásaimban,
Gyöngéd simogatásaimban
S éles, szomorú nézéseimben.
Ma köszönöm, hogy te voltál ott,
Hol éreztem az életemet
S hol dőltek, épültek az oltárok.
Köszönöm az én értem vetett ágyat,
Köszönöm neked az első sirást,
Köszönöm tört szívű édes anyámat,
Fiatalságomat és bűneimet,
Köszönöm a kétséget, a hitet,
A csókot és a betegséget.
Köszönöm, hogy nem tartozok senkinek
Másnak, csupán néked, mindenért néked.
Napsugarak zúgása, amit hallok,
Számban nevednek jó ize van,
Szent mennydörgést néz a két szemem,
Istenem, istenem, istenem,
Könnyebb a lelkem, hogy most látván vallott,
Hogy te voltál élet, bú, csók, öröm
S hogy te leszel a halál, köszönöm.

-70-

ISTENHEZ HANYATLÓ ÁRNYÉK

(„Mint az árnyék, mikor
elhanyatlik, el kell mennem
és ide s tova hányattatom,
mint a sáska.“ Zsoltárok
könyve 109.)

Akaratomból is kihullasz,
Én akart, vágyott Istenem,
Már magamat sem ismerem
S Hozzád beszélni rontás fullaszt.

Üldöztetésimben kellettél
S kerestelek bús-szilajon
S már-már jajomból kihagyom
Neved, mely szebb minden neveknél.

Szent Képzelés, örök hit-balzsam,
Ki létlenül is leglevőbb,
Mehajlok szent Szined előtt
S akarom, hogy hited akarjam.

Megűzeték s nem nyugszom addig,
Míg hitedet meg nem nyerem,
Mert kockán van az életem,
Mint árnyék, mikor elhanyatlik.

S hányattatom, miként a sáska,
Mert csak Tenéked van erő
S mert nem láttam régen előbb:

-71-

Nem szabad hinni senki másba.

-72-

A TAVASZNAK ALKONYATA

Tavasznak alkonyata vagyok én most,
Hunyt Nap küldöttje s a tarka egek
Utólszor akarják simogattatni,
Akiket szeretek.

Olyan enyhés, vihartalan ma minden,
Olyan ölelni szított a karom,
Hogy imádattal tudna átfogódni
Egy csúf ravatalon.

Lezsáklyázott arcok jönnek elébem,
Kérdezgetik, szabadulni szabad?
És megszabadulnak szemek, hó-arcok,
Ajkak, fehér nyakak.

És megszabadítok mindenkit én ma,
Kacagjon a bukott Nap, aki lát:
Simogatni és szeretni való, im,
Most az egész világ.

Amit csak adakozza e dús Élet,
Könnyel nyugtázom és ma mind tudom
S amit megtagadott, az nem is kell már
Itt a keresztuton.

-73-

Ami nem jött el avagy ami rossz volt,
Most távol tőlem hadd maradjanak,
Rossz fők, rossz költők, rossz barátok, rossz nők,
Vivát, mulassanak.

Most látom csak, hogy mindenkit szerettem,
Kit szerettem, bántottam, ki csak él:
Kissé tulságos jámbor volt az eszköz,
De jó, szép volt a cél.

Bűneit és küzdéseit másoknak
Úgy szerettem, akár a magamét
S dőlyfős, szép gesztusokra áldást bőven
Adnék, ha volna még.

Minden szépségnek, búnak és romlásnak
Ős zenéjét ma is kihallgatom,
De ma hozzáadom kritika nélkül
Lelkemet szabadon.

Tavasznak alkonyata vagyok én most,
Hunyt Nap küldöttje s a tarka egek
Utólszor akarják simogattatni,
Akiket szeretek.

(Ma és utolsó órámig mindenkit szeretek, ámen.)

-74-

-75-

HARC ÉS HALÁL

-76-

-77-

EZÜST PATKÓS PARIPÁINKON

Minden vágyam ezüst patkó
Fekete lovaimra verve,
Magyarságomnak borzasztó,
Utált és átkozott szerelme
Szikrát ver a köves uton
S legfeketébb paripámra verve.

Nem tudom, hogy meddig érek,
Mert szörnyű ellenem a hajsza,
Néha lovakat cserélek,
De leghűbben vágatok rajta,

A legfeketébb paripán:
Gyertek fiuk, ez a legszebb hajsza.

Verd csak patkó, verd a szikrát,
Rajta, rajta, új lelkek népe.
Szép nép: az új hitű szittyák
S mit akarnak: a szépek szépe.
Szikrázzék patkónk az uton,
Rajta, rajta, új lelkek új népe.

AZ ÖRÖKKÉ ELVÁLTAK

Végsője is szalad lihegve
Kiméráim régi sorának
S szökött katonákért most kapok
Bebocsáttatást a szivekbe.

Hát nem oly vad a sok „vad álom“?
Fölordozást kap szenvedőjük?
Jó szivek, hát im, itt „a költő“
S mult álmai, - én már utálom.

Valahová későn felérték,
Multam egy véres hegy-csúcsára,
Már csak multat és verset kaptok:
Egy idegen kacag felétek.

Örök lesz nem-találkozásunk,
Mert késtétek nyomom örökkön
S mert jajaimnak és magamnak
Halállal is más lessz a másunk.

Halál után is ki-kikelve
Lobogó új és új alakban,
Előletek úgy rohanok majd,
Miként eddig: későn szívelve.

Jó szivek, tí cammogó nullák,
Kikkel be vágytam találkozni,
Óh, jaj, miként lettünk egymásnak
Örökké elvált csillag-hullák.

AZ ISTENNEK VISELŐSE

Ez a pompázás (Tél se fagyasztja)
Nem rövid Nyárnak hirtelen fattya,
Nem belehalás sáros Őszbe:
Halálig csak az tud pompázni
S virit, virit,
Ki az Istennek viselőse.

Ez a kongatás (még nincsen vége)
Véres és üszkös gyönyörűsége
Dacomnak, mely még néha lobban
S fülemnek, mely tűzharangot hall:
Bim-bum, bim-bum,
Rángassuk hát: ki tudja jobban?

S e harsány élet (nagy volt az ára)
Nem juthat pulyák híg kacajára,
Hatán hajrája nem is érdem,
Hatán csak örömtelen gleccser,
Hajrá, hajrá,
Díszben, zajban, üszökben, vérben.

VÁLOGATÁS A TEMETŐBEN

Három és három,
Új temető és nagyon régi
És mind a hat fázón beszéli:
Sok baj volt a Nyáron.

És összesugnak
Svábok, oláhok, kálvinisták,
Csinálják az idej listát

S a fák sirnak-zúgnak.

Tehát örökre
Jön-jön már a gazdag himpellér
S nyomában az elbukott zsellér,
Kinek nem volt ökre.

Jön-jön a válás,
Összehasonlás hideg ténye,
Élet s Halál megtársult fénye,
Sok összetalálás.

Holt szívét vesse,
Ki hat temetőben sem fér el,
Úr szolgálával s asszony a férjjel:
Közellel a Messze.

A zsidó-község
Kis temetője van csak távol
Régi aggok vigyázatából,
Hogy a zsidót kössék.

Pedig már mindegy,
Ha az új, vagy ó temetőbe,
Vagy zsidóba, ne féljünk tőle,
Visznek holnap minket.

Vén port kavargat
Valamely nagy Titoknak óre
S szomszédomban, a temetőkre
Már hullnak a varjak.

Falusi fészek:
Cibálgatja az Ősz a fákat,
Fákat, kik régtől messzelátnak
S nagyon messzenéznek.

HARC ÉS HALÁL

Szeretek élni, de sok-sok alvás
Kurtítsa ezt nekem:
Én az Életet bő tagadással,
De nagyon-nagyon szeretem.

Szeretem a bomlott, cifra álmok
Éjszakáit nagyon
S a mámor-asztalt, hol a cselekvés
Ázott vérnyomait hagyom.

Élet, aléltság, zsibbadtság és tett
És állandó pörük:
Egyformák immár elszánt magamban,
Hivek, rokonok, gyönyörük.

Élni, élni élet-tagadással,
Most már így élek én:
Lássuk, vajjon én-e vagy a Végzet,
Melyikünk a külömb legény?

Nem bánthat most már semmi s várom
A beteljesítőt,
Ki törvényt mond suhantva fölöttünk,
A mindig ifju, bölcs Időt.

Odaadom magam a napoknak
Szépen, szándéktalan,
Élek, mert szép s mert élek. S az Isten
Bús-büszkén megcsókol, ha van.

EGY UTOLSÓ ÉGIHÁBORÚ

Már előre, már előre
Úgy látom, mintha itt volna
Ifjuságom ezer dolga,
Mit befogott a penész,
De ami szent, szentnél szentebb:

Enyém, ifjú és egész.
És sose fog megvénülni
És ifjabb az ifjuságnál,
Maradandóbb az igaznál.

Ott fogok egy dombon ülni
S tán nem népdalt dudolok
S képet juttat majd eszembe,
Hogy ekével bandukolva
Földet tör négy-nyolc tulok.
De akarom: emlékezzem,
De akarom, hogy az otthont
Lássam frissen, jobban, szebben
Meghurcoltan, sokat látva,
Úzve, szidva és imádva
Nem tehetek kegyesebben
Ön fejemre koszorut,
Mint hódoltan, meghajolva,
Magam csalva, bántva, lopva
Rázúdítok a lelkekre
Egy nagy égháborút:
Olyan szép volt ifjan látva
S úgy illik az otthon-tájra,
Úgy illik az én szívemhez
Ez a víg vég-zivatar.

ELSZÁLLNAK A LEPKÉK

Már nincs az Égen festék,
Már nincs a Napnak friss ina
S gyalogolnak az esték.

Néha még nincs hat óra
S már készítjük gyors füleink
Esti harangozóra.

Olykor még forr a gőgünk:
Ejh, mindegy: Élet vagy Halál,
De éjjel félünk, bógünk.

De éjjel újra vesszük
Életünket és a napot,
Hogy újból eltévesszük.

Gondolkozunk, fecsérünk
Kevésből, mit az Élet ad
És azt hisszük, hogy élünk.

Különös, furcsa lángok
S ezer, bolondos bántalom,
Jön, ki sohase bántott.

Valamit tán szeretnénk,
Pillangó-élet hasonát
S tünnek tőlünk a lepkék.

FOGOLY A VÁRTORONYBAN

Csúf emlékek könnyes, vén foglya.
Fölkerültem a vártoronyba:
Pince-börtönből torony-börtön,
Hurráh, Nap, én már ezután
Életem így magasban töltöm.

Szabad grádics, nyílt kapu csálnak,
Foszlányai csavargó-dalnak
S lent a síkon nagy tüzek égnek:
Jaj, jaj, nem kell, szívem megáll,
Agyonrémít a szabad élet.

Föl-fölhúzhatnám büszke vállam,
Billegtethetném vén szakálam,
Ajkam adhatnám görbe gúnynak:
Ej-haj, jobb lesz, ha a dacok
Lelkemben örökre lehunynak.

Lángolok mégis megkövülten,
Lidérc-tüzek úsznak körültem,
Udvarolnak, nem bolondítanak:
Csuha, örvendezz vén fogoly
Húlt lángú, régi dalaidnak.

Vádat túrva, kit se vádolva,
Majd csak elfut az Élet dolga
S utólszor esvén szerelembe,
Lalla, magamat szeretőn
Dőlök a Csodába, a Rendbe.

DRÁGA, HALOTT NÉZÉSEKKEL

Drága halott nézések a szememben,
Meleg simogatások a hajamon,
Amiktől, hajh, nem kell már megremegnem,
Karomban odaszikkadt ölelések
S vén lábomban el nem szaladt nagy utak
Lyányok után, kik régen elszaladtak,
Ajkamon száraz és gazdátlan csókok
S fülemben a várt s be nem sugott ígék
S orromban sok-sok virágos tavasznak
Parfümje, mely már semmire se kábit.

Én istenem, élhet-e még sokáig,
Aki nem nyúl már a friss élet után
S bus vízióknak burjánjában gázol
S fél az igazi harmatos, nagy réttől
S retteg a való nyers, leves virágtól
S ajkán már nem tűr csókot, csak gúnymosolyt,
Halott életnek ezt a sírvirágját,
Aki befogja szemét, hogy ne nézzen
S százféle csuklyát ölt, hogy meg ne lássák
S kinek a szive néha szörnyüt rebben?

AZ ELJÁTSZOTT ÖREGSÉG

Ahogy nőnek az árnyak,
Ahogy fogynak az esték,
Úgy fáj jobban és jobban
Az eljátszott öregség.

Ez az én két vén szemem
Habár sok szépet látott,
Mosolygós öreg úrként
Nem látja a világot.

Nem fogok bocsánattal
Víg arccal tündökölni
S fiatal vétkek fölött
Pálcát tréfásan törni.

Emlékezni se fogok
Kedvesen zsörtölődve,
Ősz hajjal, piros arccal
A régi jó időkre.

Heves, ál ifjúsággal,
Óh, ezerszer jaj nékem,
Megöltem, jövő magam
Az én szép öregségem.

Ahogy nőnek az árnyak,
Ahogy fogynak az esték,
Úgy fáj jobban és jobban
Az eljátszott öregség.

ÜZENET KÖLTŐCSKE MIHÁLYNAK

Midőn már orcáink ragyogni fájnak
S szégyeljük már önnön-sugarunk:
Jönnék a vén orcátlanok.
Ezt üzenem Költőcske Mihálynak.

Szegény, kicsi, megvadított ember
Ott a petyhüdt, csúf Béga körül,
Milyen nagyon szomorú lény
Evvel a bús szívvvel, félelemmel.

Hogy irigylem az ifju merőket,
A győzelem víg gyermekeit,
Kiknek gáncsot ily ellen ád,
Fiaimat, az új verselőket.

Föl, föl, fiuk, hódítóan szállnak
A ti bátor, új dalaitok.
Ti már ne is üzenjetekek
Szegény, öreg Költőcske Mihálynak.

TÜRELMETLEN, JÓ BARÁTAIMHOZ

Magyar akácnak érett táskája
Vagyok talán
S magot-hullajtó, nagy megadással
Szóródjak át víg másoknak falán:
Talán ez a sorsom?

Óh, készen vannak az ápolt kertek,
Biztos falak,
Belőlem-élők nagy légiója:
Egy éhes, ifju, kedves csapat
Várja, hogy kidüljek.

Kis türelem még, óh, kedves utódok,
Jön a Halál.
Ezt az Urat még meg kell ám várni:
Hítvány az Élet és ez a Szabály.
Sietni próbálok.

Azután mindegy, ki jöhet, jöjjön,
Mindenki más,
Vessen magvimból akár egy erdőt
Sok váró, apró, dühödt uzsorás,
De én még ma: élek.

SEREGESEN SENKIK JÖNNEK

Minden semmirevalónak,
Gácsnak, svábnak és zsidónak
Grádics adatott:
Itt alant már csak egyedül
Maradok.

Sürög a vad, magyar élet,
Még a némák is beszélnek
S uccám ellepik
S bárki taknyost egy bósz iram
Fölrepitek.

Seregesen senkik jönnek,
Megrabolnak, elköszönnek
Gúnnyal, szabadon,
Mi bennem gyült, mindenkié
A vagyon.

Mind a szépet, amit hoztam
S ami új, nagy, átkozottan
Sok, pazar ige:
Úri, léha nullák raja
Söpri be.

Almagyarok s jöttment népség
S cimeres, ronda cselédség
S nagyúri nagyok:
Ez időben, itt, valaki:
Én vagyok.

Új igéim tán nem hatnak,
Rossz frigyesim elhagyhatnak
S nőhet a fülem,

De nem lesz itt semmi, soha
Nélkülem.

-93-

A LELKEM KÁNAÁN-MAGVAI

Majd elmulnak ezek a remegések,
Lesz az Életnek cukros bora,
Majd zúgni fog kis templomban az ének
Havas karácsony s Úr-vacsora,
És rigmusos gyermekek jönnek.

S tán árka lessz ennek a vád-özönnek,
Győztesre szárad ázott szárnyam
S eljön, hogy majd csak azt kívánjam,
Ami beteljesedhetik
S hogy újból és fentujjongva akarjak.

Majd galambok lesznek a lomha varjak,
Finom nő-testek, remegősek
Várják vágyón, hogy lepleiktől
Szabadítsam meg őket
És nagyon sokan szeretnek ismét
S én sokakat fogok nagyon szeretni.

Szent szántásba akkor fogom majd vetni
Lelkem Kánaán-magvait,
Melyek ma még, jaj-jaj, rohadnak.
Dicsó leszek s örülni fogok
Mindennek és magamnak
S a földnek, melybe áldott, bő markom
Hitet, jövendőt, örömet hintett:

De ha nem így lessz, az is mindegy.

-94-

ZENDÜLÉS VÁRAM ALJÁN

Lentről vad lárma csap föl hozzám,
Ki ide föl egyedül jöttem
S fölutamat megöntözötte
Mutatja elhullott vérem.

Magas váramból meg-meg kérdem:
Kik azok a lármások lent itt?
Ezek azok a dalos senkik,
Kiket megöltek a példák?

Víg tüdejük hallom, hogy mély, tág;
Vert úton, ügyesen loholnak,
Mi volt tegnap és mi lessz holnap,
Nyugodtan bizzák ők másra.

Óh, életem szent indulása,
Magam is bús szemet meresztek:
Óh, bár maradtam volna veszteg,
Mint kölyköket bátorítsak.

Mert általam él és van itt csak
E gyülevész had. Az én vérem,
Mely pirosan csillog az éjben,
Úszítja, vezeti őket.

Föntről nézem a törtetőket,
Kik fölzendültek váram alján
S vitáznak váram viadalmán.
Mea culpa, mea culpa.

SZÉP MAGYAR SORS

-95-

A TAVALYI CSELÉDEKHEZ

Árpáddal jött, magyarul élt,
Anjouknál kopját nem törött,
Tán török előtt megfutott

-96-

-97-

S hamar koldusra vetközött.
De érteni mindig tudott,
De magyarul mindig tudott
S tán tépetten és nem hősön,
De tisztán adott át a Jelennek
Engem az én ősöm.

De jött egy kóbor ivadék,
Rabló, szerencsés ritterek
Népe, akiknek sarj-során
Ma tán zsandár-miniszterek
Tobzódna az Idő torán,
Igazi magyarság torán.
Ma gróf-sorban ők diktálnak,
De vannak, kik még emlékeznek
S ha kell, ki is állnak.

Én, koldus jobbak gyermeke,
Miként ezer éve, tavaly,
Testvéremül elfogadom,
Ki tiszta ember és magyar.
S a nyavalyásnak nem adom,
Mert gróf, jobbomat nem adom.
Mondják csak, hogy ők nem értnek,
Ne is értsenek grófi senkik,
Tavalyi cselédek.

-98-

Kirabolt, szegény, kis magyar,
Kitárul a felé karom,
Kit magyarrá tett értelem,
Parancs, sors, szándék, alkalom.
Magyar Sors jószót velem:
Grófok nem jöhetnek velem,
Egy-két harcot most már állunk,
De új értelem, új magyarság
Lessz most már minálunk.

-99-

ÚJ MAGYAR BUKOLIKA

Emberek dülöngnek a mezőről,
Dél derül és rossz-felhős Észak.
Sivár nyár fűl s az egész falun
Bús kasza-ritmus s gaz virágok
Lehelletén szállong a szegény-szag.

Sírás sír a gyér búza-világból
Három tornyos, kis, halk falunkba.
Ez is világ és egész világ,
Holott úgy néz ház, ember, minden,
Mint ki az életet, jaj, megunta.

Seregszámlát tartnak a családok,
Fázón gondol mindenki télre
S megsibbad minden alkonyaton
Mindenkiben itt a falunkban
Minden akárha-volt kis reménye.

Vannak, kik tán húszszor is izlelték
Ily csiklandós izét a nyárnak:
Ezek a vén, komor boldogok,
Akik már e siralomvölgyben
Semmi boldog aratást nem várnak.

S kemény pásztor akad még, ki csördít
Átkosan pattogó ostorral
S földhöz vágja a vén kalapot
S esti harangnál köszöntőt mond
Kontóra rendelt savanyu borral.

-100-

De jönnek az estében az ifjak
Utálva, fáradtan és félve
S a kis faluból három torony
Fehér-dermedten új csodáktól,
Szomorúan kérdez föl az Égre.

-101-

A TŰZ MÁRCIUSA

Csámpás, konok netán ez a világ
S végbe hanyatlik, kit annyian úztek,
De élethittel én, üldözött haló,
Március kofáira és szentjeire
Hadd szórjam szitkát és dicsét a Tűznek.

Hadd hallják végre olyan magyar szava,
Ki sohse félt, de most már nem is félhet,
De kihez bús Hunnia szíkjairól
Sírjáig eljut, lázítva, bárhova,
Gógös grófi szó s piszkos szolgálóéneke.

Veszne azért kell tán, mert magyar vagyok
S terhére e föld száz Pontiusának
S haldoklóan mégis elküldöm magam
Boldogabb testvéreimnek síromon:
Az új, jobb márciusi ifjuságnak.

Testvéreim, nincs nemigaz szavatok,
S százszor többet merhettek, minthogy mertek.
Békésebb, szebb, jobb, vidámabb, boldogabb
Életre váltott jussa nem volt soha,
Mint mai, bús, magyar, ifjú embernek.

Úgy nézzetek szét, hogy ma még semmi sincs,
Csak majmolás, ál-úrság és gaz bírság
S mégis lám, ti vagytok a fiatalok
S mégis, sír-mélyről látom sikereitek:
Holnap talán könnyebb lesz a mártírság

-102-

Búsabb az ifjú magyarnál nem lehet,
Mert él basák és buták közepette,
Mert hiába lett acélból itt a szív,
Szép ember szívként szikrázni ha akar:
A honi rozsdá megfogta, megette.

De Tűz és Tűz, én ifjú testvéreim,
Jaj, a Tűzet ne hagyjátok kihalni,
Az Élet szent okokból élni akar.
S ha Magyarországra dob ki valakit,
Annak százszorta inkább kell akarni.

Életet és hitet üzen egy halott
Nektek fiatal, elhagyott testvérek,
Az olvasztó Tűzet küldi a hamu
S láng-óhaját, hogy ne csüggedjete el:
Március van s határtalan az Élet.

-103-

VITÉZ MIHÁLY ÉBRESZTÉSE

Szavak, akiknek Főbusza volt Vitéz
S gazdag pillangó szárnyakat adott,
Szavak, „szárnyatok bársonyára“
„Szedegessetek violaszagot“,
Midőn felröpködtök Őt dicsérni.

Ő volt honjában legbujdosóbb magyar,
De fényküllőzött fél magyar eget
S elhagyhatták remények, Lillák,
E bús legény tréfált és szeretett
S dalolt, mikor már sipolt a melle.

Sose tompult el elméje, sem szive,
S bár lét-nem-léten töprengett sokat,
Kandi vérrel járt Pán nyomában
S megleste a fürdőző lányokat
Szomjas nyáron berkes patakpartról.

Gyepedző sírján úgy, amiként Hafiz
Sírján szűzekkel Ő tartata tort,
Zilálja csókos lány rózsáit
S öntse víg ifju a tűz-buja bort,
Mintha Csokonai úr csak aludna.

Csókoljuk jól meg az ő ifju szívét,
Csiklandós, szép szív volt s ma is meleg
S ha bágyadás nem ült szívünkre,
Kiszállnak a finom, friss kellemek
Vitéz Mihály gyepedző sírjából.

-104-

Im, itt a kor már, melyben fölötte is
„Egy hív magyarnak lantja“ kacag, zokog,
Itt a tapsos, föltámasztó nap,
Vitéz sírján ébredt vidám okok
Röpitnek ki bennünket a Télből.

„Mint lenge párák éjjeli csillaga“
Indult el Ő s im, kövült nap leve
S a debreceni Nagyerdőre
Éppen úgy tűz káprázatos heve,
Mint finnyás népére Pest-Budának.

„Kartács-világban“ élünk, bizony igaz,
De Vitéz tudta: ez lessz a világ,
S ha nem sokat segít Botond-bárd,
Ma is virág és kard is a virág
S Bizáncz-kaput vág be egy vitéz csók.

„Mindig vitézek nemzete volt nevünk“.
De valánk búsak és szerelmesek,
Ám lelkünk nem volt Élet-járó,
Csupán tán a Halálnál kevesebb,
Miként a Vitéz Mihály úr lelke.

Kinek bú, bor, nő, gond dúsan adatott
S a mi fájásunk volt az, ami fájt,
Ébresztésünk ne fájjon néked,
Csokonai, hires Vitéz Mihály,
Mindnyájunknak atyánknál atyábbja.

-105-

Te, pátriárkák ős-deli sarja, Te,
Ki fogod mindig Lillád derekát,
Öleled e kis magyarságot,
Te örök, ó s új hunn poétaság,
Óh ébredj, valahányszor ébresztünk.

-106-

KIDALOLATLAN MAGYAR NYARAK

Vajjon örökre így maradnak
Kidalolatlanul, rejtetten
Dalai a hű, bánatozó,
Napverte, bús, magyar nyaraknak?

Itt a néma kinszenvedésnek
Makacs ajka minden beszántás,
Elhamvadt könny a szik-föld pora
S minden nyár-nap egy halott ének.

Ki ért a halott-támasztáshoz,
Ki érti a jajos barázdát
S ki érti az ős nyári napot,
Amikor gúnyosan leáldoz?

Én ébresztgetem megbomolva,
Fejem nyugtatván ó nótáin,
E földet és úgy megölelem,
Haként az én volt szívem volna.

S úgy áldozom Jézussá nőve
Kincseim e szegény nyarakra,
Mint Jézus az ő bocsánatát
Csókokkal vétkes titkos nőre.

-107-

De hát örökre így maradnak,
Kidalolatlan kegyelemmel
Dalai a hű, bánatozó,
Napverte, bús, magyar nyaraknak?

Járom a mezőt, járva-járom,
Ezernyi nyár leigázottját,

Ős bánatát esengve lesem,
De a nótáit csupán várom.

Sír szélén állok: nézzetek meg,
Magyar nyarak bennem alusznak
S örök, nyári titkot ástok el,
Majd, amikor engem temettek.

AZ ÚJ KISÉRTET

Új kisértet jár, harsog a hír,
Ki jött nem éjfélkor, de nappal,
Dacosan viselt, vörös és szép,
De még az Úristen előtt sem
Levehető sisakkal.

Jelenéseit én hallgatom,
Szóbeszédjét sok henye főnek,
De már tudom, hogy kiről van szó:
Nagy jöttéről és ittlétéről
Az én szent keritőmnek.

Hogy szeressék, ezt tán tiltja is,
Mert ő nem számít úri szemre,
De nagy szeretettel átadja
Magát és Kisértet-mivoltát
Bármilyen küzdelemre.

Sokszor találkoztam vele már,
Vitáztam vele, verekedtem,
De ha elhagytam talán százszor,
Ezerszer tértem vissza hozzá
S mindig szerelmesebben.

Ez a nagy, nappali Kisértet,
Ki szemet lefog, agyat kábit,
Ráborul minden tisztos szívre
S érezteti: hatalmasabb, több,
Mint itt akárki másik.

Ki csak percnyi becsülettel él,
Éli ezt a silány világot
Beismeri búsan, miként én:
Kisértetet, kísérendőbbet,
Soha, sohase látott.

Mindent elvesztünk, én már tudom
E tétova, szomorú földön,
De mezét ez új Kisértetnek,
Vörös mezét vígan és újból,
Újból magamra öltöm.

Ezt az egyetlen Kisértetet
Nem tudom könnyen elhessentni:
Magyar vagyok s keserű sorssal,
De édes daccal harsogom, hogy
Ez: van s nincs itt más semmi.

Semmi, mint ez új Kisértetünk,
Melytől rengve fél gyöngye elme,
Félnek obsitosi a Multnak
S akit kísér fiatal útján
Az aggottak félelme.

Hajh, megutáltam az életet,
Lelkem csatákban összelóttan,
De lelkem és e bús magyar föld
Új Kisértetét várva-várja
S itt piroslik előttem.

Az én Istenem sújtsa le azt,
Ki e hitet kétli, gátolná
S akit az új Kisértet kísért,
Kapja meg a csodát, megváltást,
Istenem hozza hozzá.

ANYA ÉS LEÁNYA

Anyám, az arcod úgy tüzel most
S könnyeidet rejtegeted:
Vajjon mi van édes apámmal?
Megint beteg?

Vagy fejét szomorun lehajtva
Búsul egy hideg sztrájk-tanyán?
Mi lesz velünk és mindig így lesz,
Édes anyám?

„Nem, kis lányom, nem lesz így mindig
De te ne búsulj, de dalolj,
Már készül a te boldogságod
Tán valahol.”

„Kis lányom, szörnyü ez az Élet,
Csupa örökség s csupa vád.
A te jövődért izzad, harcol
Édes apád.”

-112-

TÖRTÉNELMI LECKE FIUKNAK

Hóditották ez országot
Derék, lelkes, úri szittyák,
Jóttevői szegény népnek:
Iskolában így tanítják.

De nem így volt ezer évig,
Munkás embert ág is húzta,
Egy-két ezer úr kötötte
Millió jobbágját guzsba.

Magyarország dús ország volt,
Van termése, kincse, vadja,
De amit a bús nép szerzett,
Víg uraság zsebre rakja.

Csak a gazdag, csak a zsarnok
Élt föl minden földi jókat.
Megláncolták, butították
A dolgozó milliókat.

Ma már a szivek bátrabbak,
Sápadtak a gyermek-orcák,
Ha összeszakad Ég és Föld,
Mégis más lesz Magyarország.

-113-

Ez az ország mindnyájunké,
Hol bilincset urak vernek:
Háborura készüljön föl
Minden sápadt munkás-gyermek.

Van e földnek áldott Napja,
Pirosító levegője,
És ha lefogja az úr-had,
Munkával elveszük tőle.

Föl, gyermekek, tanulásra,
Háborura, egészségre.
Ti lesztek majd e rab ország
Meváltott és boldog népe.

-114-

CSABA ÚJ NÉPE

A Bakonyoknak Bakonyában
Fájdalmas fél-századon át
Rontás-álomban, szertevetve
Aludtak a jó katonák.

Lehelnek kürtje nem bűgött föl,
Az Égen sem voltak jelek,
Király sem küldött véres kardot,
Aludt váróan a sereg.

Álmuk fölött új vitéz-élet
Ígért és rajzolt fény-kaput
S üzent nekünk Csaba népéről
A villámló és nagy Tej-Ut.

Álomban se tudtunk egymásról
S még álmunk sem adott hitet,
Mersze nem volt csatározásra
S tábort-ütésre senkinek.

De ütött mégis a mi óránk,
Kuckójában kiki riadt,
S vállalt magyar bajnoki sorsot,
Egy örülten szép hit miatt.

Nem jöttünk égi Hadak-Utján,
Sorsunk vad ösvény, Föld s a por,
De, ím, egy új Csaba-legenda
Lelkünkben lázasan dalol.

Egy riadó zúgott emitt föl,
Amott egy izzó gondolat
S kihúzta kardját hüvelyéből
Ezer ébredt eszme-lovag.

És egymásfelé már csörtettünk,
Mint rég eljegyzett cimborák,
Festő képét, poéta versét:
Fölkináltuk egymás borát.

Bekalandoztuk a világot
S mosolygott ránk a szabad Ég
S esküdtünk, hogy szent masszával
Be lesz töltve a szakadék.

Hunnia sivár szakadéka,
Ez a mindennél szomorubb:
Itt lesz, esküdtünk, vén urfiknak
S alj-aggoknak termő toruk.

Megtaláltuk az őseinket:
Mennyi bús homloku magyar,
Kinek azért kellett pusztulni,
Mert újat, emberit akar.

Megnyíltak lángolón előttünk
A Bólyai- s Csere-sirok
S hozzánk szegődtek szép sorjában
Az árnyas, magyar mártírok.

S minden halott, ki élt magyarnak,
Javitónak is valaha,
A mi seregünk légi szárnyán
A magyar Isten lovaga.

És mi mind, Csabának új népe,
Egymásra-lelten esküszünk,
Hogy a Bakonyok Bakonyából
Minden rest álom messzetűnt.

Itt már csak igazságtevés jön,
Mert a bűnösök már nagyok:
Adjon a Sors belénk oly bosszút,
Amilyent Csabának hagyott.

SZÉP MAGYAR SORS

Nem álldaltak bús bölcsőink körül
Sem bölcsek, sem rokkant királyok,
Mert nekünk senki sem örül.

Magyar életünk kezdtük tétován.
Nem láttunk hét kövér esztendő, t
De minden esztendőnk sovány.

Szorogóknak sosemadtunk kezét,
Becsméreltük a jóltevőket

S örültünk, ha ki vétkezett.

Valami nagy-nagy Sors, Ok, Cél van itt,
Valami nagy-nagy, ős tanulság,
Amely kis népeket tanít.

Jöttünk, mert hitt a nyugati Vagyon,
De erónk nincs a küzdelemre
S nyilaktól vérezünk agyon.

S mégis szívesen áldozunk velőt,
Mert tragikusabb és szebb sors nincs
Isten és emberek előtt.

Más fajta nép roboghat tova,
De ily szép, álmos, láncolt fajnál
Poétább faj nem élt soha.

-118-

A MAGYAR TANITÓKHOZ

Itt volna hát a szent, a várt Szélvész,
Tespedit tavat mely fenékig zavar?
Alázását ki oly bűnösen túrte,
Lázad hát már az Élet alágyúrtje,
A tanító, a legrababb magyar?

Gyújtatott lelkek víg mécsesének,
Ott, hol Sötét ül várost és falút
S hol eped fényért cellák milliója,
Magyar sivatag magyar tanítója
Rabok között rabként senyvedt, aludt.

Bús ébredők! a naphoz az arccal,
Pusztul ez ország s az idő repül
S kik hivattatok vezérül a népnek,
Ne maradjatok gyáva csőcseléknek:
Úri gazságok jobbágy óreül.

Ha itt a Szélvész, szívet elébe,
Ha itt az óra, verjen hangosan;
Szélvész verte, szép, nagy szivekre vár itt
Egy sötét ország, melynek páriáit
Nem mentheti már, csak szélvész-roham.

S ha itt van már a szent, a várt Szélvész,
Köszöntjük ezt a zárka-nyitót.
Lelkünknek fényét ezer éve orzák,
Kapja meg végtén szegény Magyarország
A szabadító magyar tanitót.

-119-

LEVÉL-FÉLE MÓRICZ ZSIGMONDHOZ

Rózsafa-vonóként nagy zöngésű húrhoz
Súrlódják ez irás Móricz Zsigmond úrhoz.
Szóban hozta vón' el a beteg, ki küldte,
De sok Élet-lázban magát tönkre-hülte.
Mégis, mert hát ma még sokan hisznek velem,
Adják át Móricznak ezt az én levelem.
A könnyes, áldott hang, aki általadja,
Éppen úgy áldassék, mint az, aki kapja.

Szerelmetes barát, zömök Móricz Zsigmond,
Tudod jól, hogy polyva, az ember amit mond.
Ezért is jövök most hozzád kényes verssel:
Én-fajta versekben az ember nem kertel.
Jövök hozzád versben, betegségben, búban,
Jól kezdett s elromlott, dicső háborúban,
Jövök egy kis, kopott, szép, tavaszi Éggel,
Egy kis megszólással, egy kis irigységgel.

Boldog Móricz Zsigmond, ki nem korán kezdted,
Aszúra fog érni minden szép gerezded,
Rajtad már nem ülhet rohadt, magyar átok:
Ez okos elkésés: ez a magyarságod.
És mégis siettél: meglepődve vitted
Súlyát az ujságos, magyaros, szent hitnek,

Dölyffel, feleséggel, gyermekkel, várással,
Sok, most ébredező, ó kitalálással.
És ha hébe-hóba talán másként véled:
Erős vagy, mert erős lelkedben az Élet.

-120-

Temeszteni is tudsz és tudsz támasztani:
Sári Biró vallja és bőszi Túri Dani,
De ezerszer szebben, mert újabbról vallja
Győző nagy lelkednek minden kis zsvajja.
És ami benned él s el fog jönni hozzánk,
Mi néha sápasztja magyar, piros orcád,
Ezer kimondatlan magyar bánat, titok,
Szépség várja vágyón: Móricz beszélni fog.
Hisz én is kimondtam néhány magyar-újat,
De mesekirályfik táltosai fújnak,
Ördög hordjon el már minden bolond verset:
Életet kívánunk, valószínűt, nyerszet
S amit meg nem adhat rímek ezer hadja
Mi új Ludas Matyink többször visszaadja.

Öreg-ifjú Zsigám, sok mindent hallhattál,
Hallva, nézve, írva sok-sok-sokat adtál.
De amíg rossz fogunk végleg el nem vásik:
Mégis csak a legszebb, a legjobb: a másik.
Gondolom, te voltál ez a „másik“ nálunk,
Egy kicsit életünk, egy kicsit halálunk,
Egy kicsit undorunk, egy kicsit örömünk,
Szóval: az Életet, mely tőlünk messze tünt,
Édes Móricz Zsigánk, te hoztad volt vissza,
Kedves magyar részeg, kedves bornemissza.

Rád furcsa emberek furcsán figyelnek:
Ma te vagy a tévő és jótékony gyermek,
Nyugat csapatjának keleti zászlója,
Mi nagy csatázásunk nagy igazolója.
Néha kényeskedő, de magyar hatalmú,
Nyugatba tört magyar s duzzadt bizodalomú,
Papnak indult lélek, de szabad, pacsirtás,
Szentírásos ember, kinek szent az írás.
Ma te vagy a magyar s rendkívüli követ,
Ma benned sarjadnak az ő magyar tövek.
Ha tán bolondítnál s igazi se volnál,
Mert szépen hazudtál, engem igazolnál.

-121-

Téli Budapestnek kevés, vidám fája
Móricz Zsigmond úrnak csodatettét várja
S ha várja, várhatott s ha várta, megkapja:
Móricz a váratlan Tavaszoknak apja.
De engem szeressen: így üzenek neki
S jó, hogyha az embert ilyen is szereti,
Aki nem hatalmas s több a hatalmasnál
S ha ki-kinek árt is, milliomszor használ.

Adassék e levél Móricz Zsigmond úrnak,
Kit most érdemelten, szépen koszoruznak.
Koszorut nem viszek, írás megy helyette,
De ott leszek mégis, míg élek, mellette.
Készül, mert készítik az én szemfedelem,
De Móricz Zsigmond is megmarad én velem.
Magyar sors-kockákon ez ígyen döntődött,
Mind összekerülünk közös mártír-hősök
S ha a Lehetetlent nem tudtuk lebírni,
Volt egy szent szándékunk: gyönyörűket írni.

-122-

MAGYAR-BÁNÓ MAGYAR AGGYAL

Ha a magyar kuruc vóna
S többször ütne, mintsem szólna,
Bizonyhogy kerekednének
Felhős harag, felhős ének.

De a magyar adjonisten
Nem annak ad, kinek nincsen,
De annak, ki okos dőre
S mit se állit fejtetőre.

Nézem szégyennel, bánattal,
Magyar-bánó magyar aggyal
És ha százszor tulnyergeltem,
Eresztem százszor a nyergem.

Így van ez jól s mint lehetne
Valakinek százszorszebbje:
Egy ocsudott, mivel szittyta,
Ki redves fajtáját szidja?

Ha a magyar kuruc vóna,
S többször ütne, mintsem szólna,
Bizonyhogy kerekednének
Felhős harag, felhős ének.

-123-

LOVATLAN SZENT GYÖRGY

Akit gurit, akit görget,
Mint egy lovatlan Szent Györgyét
Erről s néha túl a Lajtán,
Nem én vagyok, de: a fajtám.

Talán Isten, talán Ördög,
Olykor-olykor föl-fölhörgök
S mindig búsan megbékélek:
Így szabta a magyar élet.

Gyönyörű, ős hittel, sokkal,
Szenvedéssel, botlásokkal
Fajtám indít, mindig ő kel
Szépséggel, kinnal, erővel.

Amit tudok, érte tudtam,
Ha elbukok, nem én buktam:
Bennem egy ősi gőg lázadt
S csak az enyém a gyalázat.

Szent, bús utam meg nem látták
A pimaszok és a gyávák,
Immel-ámmal tettek-vettek
S ha megíngtam, elengedtek.

-124-

Ma már: minden gonosz álom
S már csak magamat sajnálom
És hogy én ellenem védték
Fajtám választott kevélyét.

Mi várhat egy ilyen hadra:
Ebekre és harmincadra,
Nagy gyalázatra kerülnek,
Ordítnak és keserülnek.

Én meg, a dolgom elvégzett,
Megrugdalt és levitézlett,
Megdöglök gyászos kacajjal
Magyar fajjal, bajjal, jajjal.

SZOMORU ÓDÁK VALAKIHEZ

-125-

ÉN, SZEGÉNY MAGAM

Szeretlek halálos szerelemmel,
Te hű, te jó, te boldogtalan,
Te elhagyott, te szép, béna ember,
Te: Én, szegény Magam.

Senkid sincs e bús, pucér világon.
Sorvasztó, álmatlan éjjelek
Holdfényénél fölujjongva látom:
Csak én szerettelek.

Te: Én, aki királynóket vártál
S bölcs királyok hódolásait,

-126-

-127-

Nézd, szivekben hogyan be nem váltál:
Csak én vagyok ma itt.

Szeretlek, mert a keserűségnek
Ártatlan és áldott fia vagy,
Mert minden egynek, búsnak és szépnek
Tömjénezni szabad.

Téged elhagyott már minden, minden,
Durván, meg-nem-értőn és gazul.
Nincs szépség, melynek hívője nincsen:
Most én vagyok az úr.

Az egész világ helyett imádlak,
Te hú, te jó, te boldogtalan,
Te szép, kit a buták meg nem láttak:
Te: Én, szegény Magam.

AZ ÖRÖK GYERMEKSÉG

Édes átok:
Utolsó napig és hajszálig
Gyermek-szemmel
Nézni a világot.

Újra-újra
Megborzaszt az emberi roszság,
Szepegéssel
Borzalomba fúlva.

Kérded, kérded:
Mért nem vagyunk mind tiszták és jók?
S jön a válasz
S a választ nem érted.

Jön a válasz
S úgy hallgatod, mint riadt gyermek
S reszketsz, mint fa,
Félig-zöld és száraz.

S szólsz: bús kincsem,
Te, szakadatlan, vén gyermekség,
Úgy imádlak:
Egyebem úgy sincsen.

FÉLREVERT HARANGOS NAPOK

Undok, füstös tűz-cafatokban
Hullott reád a nyomoruság
S az iszonyat, ez a vad husáng
Veri búsan lelked tetőjét
S félek, hogy eloltja a fájást,
Óh, fájás, fájj tovább ez jobban.

Neked a tűzvész már az élet.
A félrevert harangos napok,
Kinek, tébolyok és haragok,
Végső szándék, hamvadás-hajnal
S jaj neked, ha elfogy a fájás,
Lobogj, égj, fájj, mert másképp véged.

MESE SZÉP CSINY-ORSZÁGBÓL

Szép Csiny-országban sok volt a róka,
Sok volt a jegyző és sok a pap,
Sok volt a csalás és szerelem
S bolond, aki a fűbe harap
S szép Csiny-országban csak a kék róka,
Agglegény csak a kék róka maradt.

Titkos Messzéből jött Csiny-országba
Mostohák közzé, ő, idegen,
Kék volt és kék volt a szeme is
S elnézett a fürge hímeiken.
Szép láthatatlant nézett és látott

S forrott vére az őszi hidegen.

Egyszer egy őszi nagy csinytevéskor
Barna, kormos lett két friss kék szeme,
Látta fajtája asszonyait
S tudta, hogy fogytán a melege,
Hörgött a Messze vén, kék rókája.
Jaj, jaj, jaj, a Közel be kellene.

-131-

FAJTÁDDAL EGYÜTT ÁTKOZLAK

Hahogy haragszol, nem az anyádért,
Nem hét gulyára szóló tanyádért,
Hanem haragszol romlott hazádért,
Grófok és papok uraságáért.

Nem gyermekidért fájtak a dolgok,
Nem tenmagadért nem voltál boldog,
Hanem megnyíltak gyászos mennyboltok,
Hanem haragra sok másért volt ok.

Jaj, hogy nem lehetsz te most az élen,
Bátran, durcásan, hősen, kevélyen,
Minden magyarnak bús szívéen, mélyen,
S rólad az ellen aggva beszéljen.

Be kár teérted s be kár miattunk.
Amit gyűjtöttünk, őriztünk, adtunk,
Amit nagy-gyáván másokra hagytunk,
Most az lett a mi vádoló fattyunk.

Ha te még hinnél, ha te még szólnál,
Piros neveknél pirosabb volnál,
Pirosabb lennél a piros bornál
S véresebb lennél véres bibornál.

-132-

Hogyha lehetne, be ütnél széjjel,
Be hajnalodnék a magyar éjjel,
Rímmel és karddal, szóval, fekélyel
Égetnél, dúlnál mindent víg kéjjel.

Te volnál akkor életnek sója,
Úri bűnöknek nagy bosszulója,
Magyar deákok nagy pártolója,
Mindeneknek hős ostorozója.

Jaj, hogy haragszol s hiába minden,
Vér fogyatkozik szítt ereidben,
Magyar dühödre elég düh nincsen:
Fajtáddal együtt verjen az Isten.

-133-

TEVELED AZ ISTEN

Az Istenhez gyöngé szódat emeled:
Teveled lesz akkor az Isten.

Elvesztetted szegény, kóbor magadat:
Ha szabad: segítsen az Isten.

Perc-barátok kedve már elköltözött:
Búk között itt lesz tán az Isten.

E szép élet nem sok örömet hozott:
Gondozott azomban az Isten.

Az Istenhez gyöngé szódat emeled:
Teveled lesz akkor az Isten.

-134-

SZÉP VOLTÁL VOLNA

Szép voltál volna, lányoknak való
S Istentől is víg ölekre eresztett
S be furcsa vagy
Ma, amikor vén fagy-szemed meresztetted
Csókok után, be furcsa vagy.

Tépted, tiportad rózsás napjaid
S rózsás napjaid téptél és tiporták,
Életeden
Átbitangoltak néember-csordák,
Ifjú, forró életeden.

Nem tudták s te nem tudtad, hogy ki vagy
S hogy szépséged vár szemedben kitörvén
S hogy szép lehess:
Ezt kívánja bús daccal ősi törvény
S minden dacol, hogy szép lehess.

Elmulasztottak finom, lágy kezek
S te is magadat, óh elmulasztottad
S a szépülést
Hagytad a boldog, csúnya ravaszoknak,
A jussodat, a szépülést.

Amennyi csók volt akkor érdemes,
Valamennyi mind te szépséged várta,
Ölt szinedért
Hullott le akkor száz csillogó párta,
Holt szépségért, ölt szinedért.

-135-

Szép voltál volna: hervadt; csúf fejed
Konyítsd le most már ki nem sírott könnyel
S a lányokat,
Adós maradván nekik száz örömmel,
Áldd és átkozd a lányokat.

-136-

VÉN, BOLOND ÚR

Egyszer-kétszer
Meghaltál már vén, bolond úr.
S ellenséggel
Vívtál néhány hős csatát.

Egyszer s másszor
Azt hitted, hogy a tetőn vagy,
Nagy dúláskor
Azt hitted, hogy győzelem.

Most már ökrök
Jöttek lovaidd helyébe
S én öröklök
Egy szép halál-fogatot.

-137-

RÁZD MEG SZIVEDET

Jaj, most hallgatsz el, te, világgal megtelt
Mennynek megduzzadt terhes ember-mása.
Sötéten szállongsz, vészharangod alszik
S önmagadnak vagy bús döbbenete.

Olyan gazdag vagy, hogy nyelved megnémult,
Jaj, félsz szakadni szegény, érett felhő.
Kongass elébed, vállald már a sorsod,
Rázd meg a szíved, te: fájdalmas Én.

Ha most húznád meg harangját szivednek,
Halál-angyalok szárnya bűgna kórust
Az Élet részeg, égverő dalához
S megtátongna az ördögmély-titok.

Tarajos felhők alatt fojtott szívvel,
Gubbadt sziveddel, e véres haranggal,
Tántorodottan önterhességedtől,
Özönt késleltetsz, vén harangozó.

Sötét a felhő: Istennek felhője,
Bús a harangod: Istennek harangja,
Ontsd a felhődet, kongasd a harangod,
Éld el a sorsod, éld el a szíved.

Égzengéssel vak éjszaka boruljon
Fényes délórán s zuhogjon özönviz

ÓH, ÉLETEK ÉLETE

Óh, életem
Be nagyon és igaztalanul szeretlek,
Én életem, óh, életem,
Te vagy a legszebb,
Életek élete.

Meghalhatok,
Ma inkább, mint holnap,
De akik utánam loholnak,
A napok,
Fényeskedjenek fényeikben.

Fényeskedjenek a napok,
Az emlékek és csodák
Tovább és tovább:
Beszéljenek az ostobák
Sokáig rólam.

Óh, életem,
Be nagyon és ragaszkodva szeretlek,
Én életem, óh, életem.
Sokat láttam, sirtam,
De a legszebb
Te vagy: életek élete,
A legidegenebb és a legszebb.

Tartalom

	OLDAL
A szűz Pilátus	
Köszönet az életért	7
Dalok a labdatérről	8
Felelet az Életnek	10
A szűz Pilátus	12
A megabroncsozott lélek	14
A vár-úr szeméremöve	15
A megőszült tenger	17
Télbe-hulló ember vágya	19
A távoli szekerek	20
Nyárdélutáni hold Rómában	22
A Sátán kevélye	24
Az elzárt király-lyány	26
A békés eltávozás	27
Az Óperenciás tengeren	29
Asszony és temető	
Szivedet Isten segítse	33
A fiam bölcsőjénél	34
Az Ősz szerelmei	35
Eldönti a Sors	38
Asszony és temető	39
A vén csavargó	40
A város leánya	42
A legszebb este	44
Áldásadás a vonaton	46
Tűnnek a lányok	48
Istenhez hanyatló árnyék	
Dühödt, halálos harcban	51
Bosszus, halk virágének	53
A Patyolat üzenete	56
Kis karácsonyi ének	58
A menekülő Élet	59
A nagyranőtt Krisztusok	63
A rémület imája	66
Az Eddig ámene	68
Köszönöm, köszönöm, köszönöm	69
Istenhez hanyatló árnyék	70
A tavasznak alkonyata	72
Harc és Halál	
Ezüst patkós paripáinkon	77
Az örökké elváltak	78

Az Istennek viselőse	80
Válogatás a temetőben	81
Harc és Halál	83
Egy utolsó égháboru	84
Elszállnak a lepkék	85
Fogoly a vártoronyban	86
Drága halott nézésekkel	87
Az eljátszott öregség	88
Üzenet Költőcske Mihálynak	89
Türelmetlen, jó barátaimhoz	90
Seregesen senkik jönnek	91
A lelkem Kánaán-magvai	93
Zendülés váram alján	94
<u>Szép magyar Sors</u>	
A tavalyi cselédekhez	97
Új magyar bukolika	99
A Tűz márciusa	101
Vitéz Mihály ébresztése	103
Kidalolatlan magyar nyarak	106
Az új kisértet	108
Anya és leánya	111
Történelmi lecke fiuknak	112
Csaba új népe	114
Szép magyar sors	117
A magyar tanítókhöz	118
Levél-féle Móricz Zsigmondhoz	119
Magyar-bánó magyar aggyal	122
Lovatlan szent György	123
<u>Szomorú ódák valakihez</u>	
Én, szegény Magam	127
Az örök gyermekség	128
Félrevert harangos napok	129
Mese szép Csiny-országból	130
Fajtáddal együtt átkozlak	131
Teveled az Isten	133
Szép voltál volna	134
Vén, bolond úr	136
Rázd meg szivedet	137
Óh, életek élete	138

Transcriber's Note:

Alternative spellings have been retained as they appear in the original.

List of corrected typographical errors:

- Page [55](#), "Viditnod kell ily **ri ka** plántát" changed to "Viditnod kell ily **ritka** plántát"
- Page [58](#), "**En** is mennék, mennék," changed to "**Én** is mennék, mennék,"
- Page [83](#), "**Elni**, élni élet-tagadással," changed to "**Élni**, élni élet-tagadással,"
- Page [120](#), "Rád furcsa emberek **urcsáan** figyelnek:" changed to "Rád furcsa emberek **furcsán** figyelnek:"

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK A MENEKÜLŐ ÉLET ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms

will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT,

CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written

confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.